Galatasaray Müdürlüğü

O sıralarda Galatasaray Sultanisi tam bir kargaşa içindeydi. Üç yıl önce bina yanmış ve okul geçici olarak Beylerbeyi'nde bir kışlaya taşınmıştı. Meşrutiyet'in getirdiği özgürlük rüzgârları okulda da esmiş ve öğrenciler özgürlüğü tam bir başıboşluk, hiçbir disipline uymamak olarak yorumlamışlardı.

Bazen, ders sırasında sınıfta kırk öğrenciden yalnız dördü kalıyor, ötekiler Beylerbeyi tepesinde içki âlemleri yapıyor, Kuzguncuk kahvelerinde tavla oynuyor, Boğaz'da sandal sefalarına çıkıyorlardı.

Sabah okuldan ayrılan öğrencilerin ancak geceleri yatakhanede bir araya geldikleri oluyordu. Bunların yanı sıra öğrenciler okulda sigara içiyor, kâğıt oynuyor, gazeller okuyor ve öğretmenler bunlara asla söz geçiremiyordu.

Okulu düzene sokmak için ne yapılabilirdi? Öğrencilik yıllarında Fikret'in dostu olan Salih Keramet Bey bu duruma çare bulmak için Galatasaray'ın eski müdürlerden Maarif Nazırı Abdurrahman Şeref Bey'e başvurarak Fikret'in okul müdürlüğüne getirilmesini önerdi. Abdurrahman Şeref Bey;

"İyi ama Fikret Bey Maarif Nazırlığı'nı bile kabul etmedi, okul müdürlüğünü hiç kabul eder mi? Siz benim tarafımdan kendisiyle bir görüşün bakalım, ne diyecek, keşke kabul etse!" dedi.

Maarif nazırının bu olumlu tepkisi üzerine Salih Keramet Bey Fikret'e bir telgraf çekerek bu görevi kabul ederse çok mutlu olacaklarını bildirdi.

Fikret de günü gününe Salih Keramet Bey'e bir telgraf çekerek, kendi yetiştiği okula bir katkısı olabilirse bundan mutluluk duyacağını açıkladı. Ve hemen ertesi gün Fikret'in Galatasaray müdürlüğüne atanması kararı çıktı.

Fikret'in müdürlüğe getirilmesi ters tepkiler de yarattı. Ona düşman olanlar, "Şairden hiç mektep müdürü olur mu?"

diye yaygarayı kopardılar, ama o bunlara aldırmadan işe koyuldu.

Fikret'ten önce okul müdürlüğünde bulunanlar arasında Emrullah Efendi de vardı. 'Kazan kaldırma'lar onun zamanında başlamıştı. O dönemde okulda ders veren Arapça hocası Hacı Zihni Efendi Emrullah Efendi'yi şöyle anlatıyordu:

Bu adamcağız o kadar dalgın, o kadar kendine malik olmayan biriydi ki anlatılamaz. İşinden ayrılıp evine gitmek üzere yola çıkar, bir türlü evini bulamaz, mahallenin bekçisi ya da mahallede oturanlardan biri ona evini gösterirdi. Vapurda oturduğu sırada yanındaki zatın cebinden, kendi cebi zannederek leblebi yediği dillere destandır. Allah selamet versin. İyi adam görünürdü, meğer pek sersemmiş. Bir haftanın içinde mektebi arapsaçına çevirdi. Hademesi, talebesi, hocası, müdürü, hepsi birbirine girdi. Ne nizam, ne intizam, ne de ders, ne ahlak hiçbir şey kalmadı…

Fikret işte böyle bir havada Galatasaray'a müdür oldu. Onun okula atandığını öğrenen öğrenciler, yeni müdürü bir bayram şenliği içinde karşıladılar. Herkes birbirini kucakladı.

Fikret'in ilk işi yangından sonra okul binasını yeni baştan yaptırmak oldu. Yeni bir proje hazırladı. Öğrencilerin rahatça çalışabilecekleri dershaneler, dinlenebilecekleri yatakhaneler, yemekhaneler, spor salonları ve büyük bir konferans salonu yaptırdı. Her şeyden evvel okulun temizliğine özen gösterdi. Her yer temizlendi. Duvarlar boyandı. Dershaneler, yemekhaneler, yatakhaneler ve bahçe pırıl pırıl oldu.

Beylerbeyi'ndeki geçici okuldan Beyoğlu'ndaki yeni binaya gelen öğrenciler şaşkınlık içindeydi. Gençler bu tertemiz havaya nasıl ayak uyduracaktı?

Bir öğrenci şöyle diyordu:

"Yemekhaneye indik, biz Beylerbeyi'ndeki okulda eti dişleri-

mizle sıyırır, kemikleri birbirimizin yüzüne atardık. Yerlerde yemek döküntüleri ve ekmek parçaları sürünürdü. Bahçede koşar oynar ve kirli çamurlu ellerimizle sofraya otururduk. Şaşırmıştık. Yemekhane bizim yemekhane değildi. Masalara bembeyaz örtüler serilmiş, tertemiz tabaklar, kaşık ve çatallar yerleştirilmişti. Kimse bize ellerinizi yıkayın, yemek artıklarını yere dökmeyin demiyordu. Sofraya oturduk, çıt çıkmıyordu. Kirli ellerimizi hiçbir şeye süremiyorduk. O gün aç kaldık. Bu durum bizi altüst etmişti. Bu bize ders oldu. Artık sofraya tertemiz oturmamız, masayı ve örtüleri kirletmememiz gerektiğini anladık. Duvarlara tebeşirle çizgi çizmekten, çöpleri yere atmaktan vazgeçtik."

Başta kendisi ve yardımcısı Salih Keramet Bey olmak üzere bütün eğitimciler günün her saatinde öğrencilerle yakından ilgileniyor, bahçede onlarla birlikte oyun oynuyor, sofrada onların yanına oturuyor, ödevlerini yapan öğrencilere de yardım ediyorlardı. Çocuklar kendi kendilerini düzeltme gereğini duydular.

Başka bir öğrenci de şöyle diyordu:

"Biz okulun efeleriydik. Mubassır, muallim, müdür, herkes bizden bezmişti. Kimse yanımıza yaklaşamazdı. Keyfimiz isterse sınıfta, yemekhanede ve yatakhanede sigara bile içerdik. Yırtık, çamurlu pantolonlarımızı duvara asar, ceketlerimizi sıraların üzerine yastık yapar, kollarımız sıvalı, ayaklarımız potinsiz dolaşırdık. Yeni müdür okula gelince bizi çok şaşırttı. Bir sabah kapımız vurularak açıldı. Müdür karşımızdaydı. Bizi görünce 'Affedersiniz,' deyip gitti. Ne yapacağımızı şaşırmıştık."

Okulun doktorlarından Profesör Mazhar Osman Bey de anılarında şöyle diyecektir:

O ne nazik adamdı, ne güçlü bir eğitmendi. Bir gün şöyle bir şey anlattılar. Bir öğrenci sofrada bir sürahi kırdığı için yakalanmış ve müdüre götürülmüştü. Fikret Bey bir şey söylemeden gencin yüzüne bakmış ve devletin malını dikkatli

kullanmak gerektiğini söylemiş. Genç, "Ben yapmadım ki," deyince mubassır (denetçi) ayağa kalkarak öğrencinin yalan söylediğini anlatmış. Bunun üzerine Fikret Bey öğrencinin elini sıkarak, "Yok efendim, bir öğrenci yalan söylemez, siz yanlış görmüşsünüz, çıkınız," demiş. Öğrenci müdürün odasından çıkmış ama birkaç saniye sonra geri gelerek, "Beni affediniz müdür bey, iki suç işledim. Hem sürahiyi kırdım, hem de yalan söyledim," demiş. Müdür öğrenciyi affetmiş...

Okula geldiğim zaman çocukların çoğunda mide ve barsak bozuklukları gördüm. Bunun üzerine okulda içilen Hamidiye suyundan örnekler alarak laboratuvara yolladım. Suların kirli olduğu anlaşıldı. Suları kaynatarak sürahilere doldurduk, hastalık önlendi. Fikret Bey ile Keramet Bey bunun üzerine ilgililere başvurarak Hamidiye suyunun kaynakta temizletilmesini istediler, gereken yapıldı ve İstanbul halkı bu sayede temiz suya kavuştu.

Geceleri denetçilerle birlikte, ellerimizde fener yatakhaneleri dolaşıyor, hangi çocuk horluyor, hangisi sayıklıyor, hangisi inliyor, teker teker saptıyorduk. Ertesi gün de o çocukları muayene ediyor, gerekirse boğaz hastalıkları uzmanına gönderiyorduk. Böylece memlekette okul hekimliğini başlattık.

Her öğrenciyi muayeneden geçiriyor, kalbini dinliyor, ciğerlerini, böbreklerini, dişlerini, tırnaklarını, zekâsını ölçüyor ve her biri hakkında dosya hazırlıyorduk. Kalbi bozuk olanların maçlara katılmasını yasaklıyor, gözleri az gören, kulakları az işiten çocukları da ön sıralara oturtuyorduk.

Fikret müdürlük görevinin yanı sıra edebiyat derslerini de üstlenmişti. Öğrencisi Ruşen Eşref'in anlattığına göre hiçbir öğretmenin dersi onunki kadar çekici değildi. Şiirleri olağanüs-

tü bir güzellikte okur, öğrencinin de öyle okumasını isterdi. Fuzuli'yi, Şeyh Galip'i, Abdülhak Hamit'i, Namık Kemal'i çocuklar ilk kez ondan dinlediler. O konuşurken sınıfta çıt çıkmaz, nefes sesi bile duyulmazdı.

Bir gün sınıfta Namık Kemal'in bir şiirini okuyup gençlere ezberletmişti. Ertesi hafta bir öğrenciyi derse kaldırarak şiiri okumasını istedi. Çocuk kahvelerdeki saz şairlerinin yorucu sesini taklit ederek şiiri okumaya başlayınca Fikret dayanamadı;

"Yavrum, bu okuduğun kahve destanı değil," dedi. "Kemal'in en güzel şiirlerinden birini okuyorsun."

Çocuk bozuldu ve yerine oturdu. Fikret başka bir öğrenciyi kaldırarak ondan da aynı şiiri okumasını istedi. O öğrenci de şiiri doğru dürüst okuyamıyordu. Bazı sözcükleri ve dizeleri atlıyordu. Fikret çocuğu yerine oturtarak;

"Efendim bilmiyorum, demek, böyle okumaktan daha iyidir," dedi ve arkasından Ruşen Eşref'i derse kaldırdı. Ondan da aynı şiiri okumasını istedi. Ruşen Eşref kendine güvenemiyordu. Şiiri ezberlememişti. Hocanın daha önceki sözlerine uyarak, "Efendim, bilmiyorum," deyince, Fikret;

"Ruşen Efendi, ezberlemek, bilmiyorum demekten kolaydır," dedi, Ruşen Eşref tokat yemiş gibi oldu ve taş gibi yerine oturdu.

Fikret'in okulda estirdiği bu devrim rüzgârlarından gericiler hiç hoşlanmadılar. Bir yığın dedikodu çıkardılar.

"Yeni müdür okulda ailesi için özel bir daire hazırlıyor. Resmi odaları kadınlara mahsus mobilyalarla dolduruyor. Bunlar yakışık almaz," diye kıyameti kopardılar.

Maarif Nezareti de bu yaygarayı ciddiye alarak okula bir müfettiş yolladı. Fikret bunu duyunca bastı istifayı ve şöyle dedi:

"Müfettiş yollamak Nezaret'in hakkıdır. Ama birtakım adi iftiralara dayanarak müdürün neler yaptığını onun yanında çalışan memurlardan öğrenmek yanlıştır. Bakanlık tayin ettiği bir

müdüre ya güvenir ya güvenmez. Güvenmiyorsa o müdür yerinde kalamaz, ben de bu nedenle istifa ediyorum."

Maarif Nazırı Abdurrahman Şeref Bey çok güç durumda kalmıştı. Böyle bir tepki beklemiyordu. Hemen Fikret'i çağırtarak gönlünü almaya çalıştı ve şunları söyledi:

"Sen bunlara bakma. Bunlar adi insanlardır. Sen inci gibi temiz ve çok değerlisin. Rica ediyorum üzme kendini."

Bu sözler üzerine Fikret istifasını geri aldı. Artık okulda devrimler yapıyor ve bütün pisliklerle savaşıyordu.

Fikret'in Galatasaray'a müdür olmasından İttihatçı düşmanı Mevlanzade Rıfat hiç hoşlanmamıştı. *Serbesti* gazetesinde müdüre karşı bir kampanya başlattı. Neler yazılmıyordu neler... Fikret mektepte bir harem dairesi kurmuş. Bunun gibi türlü yalanlar... Fikret deli oluyordu bu asılsız sözlere... Kendisine bu konuda mektuplar da geliyordu.

Eski mezunlardan Şevket Baha mektubunda şunları yazıyordu:

> Beyefendi Hazretleri, Mektebi Sultani'nin müdürlüğünü kabul ettiğinizden dolayı size son derece teşekkür borçluyuz. Mektebi ıslah etmeniz için hiç kimseye sizin kadar güvenemezdik, ama önceki gün dehşetli bir haberin etkisine maruz kaldık: Fikret Bey harem dairesi yaptırıyormuş!
>
> Beyefendi Hazretleri, mektep içinde harem bulundurmanın ne gereği var. Orada bu kadar genç yaşıyor. Biz çevredekilerden şikâyet ederken bu olur mu? Eğer mümkünse siz oradan bahçıvanın ailesini bile çıkarınız.
>
> Üç nüfustan oluşan ailenize Beyoğlu'nda küçük bir apartman dairesi tutmak sizin için masraflı ve güç olmaz. Talebeyi kale duvarları arasına hapsederek denize nazır koca bahçede gezmek yalnız zatınıza, zevcenize, mahdumunuza mı mahsus olacak? Teessüf ederiz!

Mahkeme kadıya mülk olmaz. Biz müdürlerimize birer ikişer bol bol odalar verebiliriz. Fakat aile fazla bir şey...

Biz Fikret Bey'in hayalini senelerce kalbimizde taşıdık. Onu bugün de düşündüğümüz gibi görmek isteriz.

Üstat kusurumuzu affediniz. Siz faziletin simgesisiniz. İnşallah Sultani sizinle yaşar. Millet sizin sayenizde büyük bir ilerlemeye ulaşacaktır. Ellerinizden öperiz.

Çağdaş Türkiye'de beden eğitimini kuranlardan biri olan Galatarasaraylı Selim Sırrı (Tarcan)'nın da Tevfik Fikret'e şöyle bir mektubu vardı:

> Muhterem muallim, geçen gün Köprü'de bendenize hizmet teklif edeceğinizi söylemiştiniz. Anladığıma göre beni Sultani'ye jimnastik hocası olarak almayı düşünmüşsünüz. Artık jimnastikhanelerdeki köhne alet ve edevatı temizlemek zamanı gelmiştir. Sizden istirhamım şudur. Beni Faik Bey'e muavin olarak tayin ediniz. Mektebin bütçesi el vermiyorsa beni maaşsız olarak kabul edin. Ellerinizden öperim.

Mısır fevkalade komiserinin (büyükelçisinin) de Tevfik Fikret'e bir mektubu vardı. O da Mısır'ın ünlü ailelerinden iki çocuğun okula kabul edilmesini istiyordu.

Fikret'e yollanan ilginç mektuplardan birinin altında da o yıl Berlin elçiliğinde ataşemiliter olarak çalışan Enver adında bir kurmay subayın imzası vardı. Sonraki yıllarda Osmanlı Devleti'ni felakete sürükleyen Enver Paşa Fikret'e şunları yazmıştı:

> Muhterem Beyefendi, İstanbul'da bulunduğum sırada sizi tanıma fırsatına nail olamadım. Zatıalinizi uzaktan tanıyıp takdir edenlerden olduğum için sizden bir ricam olacak. Beşiktaş Askeri Rüştiyesi'nde 12 yaşında bir kardeşim var.

Kendisi pek gabi (ahmak) olmadığı halde bu yıl sınıf geçememiş. Son zamanlarda Mektebi Sultani'nin elde ettiği gelişme çok açıktır. Kardeşimi oraya vermek istiyorum. Ailem ve bendeniz zengin değiliz. Ufak bir tahsisatla idare ediyoruz. Bunun için uygun koşullarda çocuğu yatılı okutabilmemiz için ne kadar para gerektiğini bildirmenizi rica ederiz.

Celalettin Ezine'nin Fıstık Kabukları

Nâzım Hikmet'in yakın akrabası, sonradan ünlü bir yazar olan Celalettin Ezine de Fikret'in müdürlüğü döneminde Galatasaray'da öğrenciydi. Yatılı öğrencilerin ana ve babaları çarşamba günleri çocukları görmek için okula geliyordu. Böyle bir gün Celalettin Ezine'nin de annesi ve babası okula gelip oğullarına antepfıstığı getirmişti. Onlar gittikten sonra Celalettin ceplerini fıstıkla doldurdu, kabuklarını yere ata ata koridorda giderken bir de baktı ki, arkasından müdür geliyor. Tevfik Fikret, Celalettin'in omzuna elini atarak babacan bir sesle şöyle dedi:

"Çocuğum, fıstık kabukları yere atılmaz. Koridorları temiz tutacağız. Bakın köşelere sepetler koydurdum. Fıstık kabuklarını ve kâğıtlarınızı oraya atsanız daha iyi olmaz mı çocuğum."

Celalettin öyle bir utandı ki, bu sözler yüreğine işledi. Bu ne zarif ve nazik bir insan... Müdür dediğin öğrenciye tokadı basar ve cezalandırır. Celalettin bu ince davranış karşısında yerin dibine geçti ama bu olayı hiç unutmadı.

Aradan 5 yıl geçti, Celalettin yurtdışında okuyordu. Tatilde İstanbul'a geldi. Tevfik Fikret'in hastalandığını duydu. Bir gün Aşiyan'a gidip onun elini öpmek istedi. Rumeli Mezarlığı'na giden yoldan Aşiyan'a tırmandı; artık orası ne bir kartal yuvasına benziyordu ne de bir aslan inine. Sadece sakat bir adamın içinde yaşadığı ve kimsenin uğramadığı ıssız bir ev... Celalettin bunları düşüne düşüne Aşiyan'ın kapısını çaldı. Hizmetçi onu salona aldı. Alışılmamış eşyalar ve Boğaz'a bakan bir pencere, du-

varlarda bir peyzaj ve yağlıboya birkaç tablo, sedef kakmalı bir masa ve üzerinde bir çocuk portresi... Derken Fikret kapıda göründü.

"Hoş geldiniz efendim."

Celalettin onun elini öpmek isteyince Fikret elini geri çekti.

"Hayır hayır efendim, rica ederim. Beni mahcup ediyorsunuz."

Fikret Celalettin'i uzun uzun süzdü.

"Galiba Mektebi Sultani'den tanışıyoruz, değil mi?"

Celalettin ona okuldaki fıstık hikâyesini anlattı. Fikret o olayı pek anımsayamadı. Sonra sohbete başladılar. Fikret;

"Havadisler sizde olmalı," dedi. "Yurtdışından Türkiye nasıl görünüyor, anlatır mısınız? Fransızların Türkiye hakkındaki yanlış düşünceleri değişti mi? Ama nasıl değişsin? İnkılabın müspet sonuçlarını onlara gösteremedik ki! Bizim İttihatçılar haşarı, yaramaz çocuklar gibi oldular. Halbuki başlangıç ne güzeldi, ne umutlara kapılmıştık..."

Fikret sustu, gözleri daldı. Belli ki karamsarlık içindeydi. Celalettin;

"Zamanla her şey değişir hocam," diyecek oldu. Fikret gergin bir havada yerinden fırlayarak;

"Zaman, zaman!" diye haykırdı. "Bizim bütün mazeretimiz zaman, değil mi? Fakat biliyor musunuz artık zamanın da tahammülü kalmadı. Bakınız Frenkler dev adımlarıyla yürüyorlar. Sizin gibi münevverler ise nasıl düşünüyor."

Fikret az sonra eski öğrencisine çok sert bir tepki gösterdiğine üzülerek;

"Haklısınız," dedi, "ben karamsar bir adam oldum. Fakat siz umutsuzluğa kapılmayın. Bizim dönemimiz geçti, sizinki geliyor. Gerçek özgürlüğe, uygarlığa ve insanlığa belki de siz kavuşacaksınız. O günlere hazırlanın. Ne mutlu size! Umutsuzluktan ve düş kırıklığından kaçanlar olumlu yarınlar yaratabilir. Deminki eleştirilerim ülkesini kıskanç bir âşık gibi seven bir ihtiyarın ileri

geri sözleridir, başka bir şey değil. Onları unutunuz. Memleketin ancak gerçek inançlı olanlara ihtiyacı var. Belki de biz onu tam bir inançla savunamadık... Kimbilir!"

Fikret bir an sustu, pencereden güneşin batışını göstererek;

"Bakınız, dünyanın en güzel toprağında yaşıyorsunuz," dedi. "Başka yerlerde gün ölür, biz de gün soluyor. Işığa bu türlü veda başka nerede vardır."

Fikret yorgun görünüyordu, koltuğuna yaslanıp elini uzattı, eski öğrencisi yine onun elini dudaklarına götürdü. Bu kez elini çekmedi. Celalettin'in gözleri doldu, vedalaştılar.

Aşiyan'dan kıyıya inen yolda Celalettin, beş yıl önceki Fikret'in, özgürlük savaşı verirken yaşadığı coşkuyu anımsadı ve içinde bir burukluk duydu.

31 Mart Olayı

Tevfik Fikret'in müdürlüğü sırasında 31 Mart Olayı yaşandı. 31 Mart 1325 (13 Nisan 1909) günü, yani Meşrutiyet'in ilanından 9 ay sonra bir sabah, İstanbul halkı dehşet içinde, silah sesleriyle uyandı. 5-6 bin asker ve sarıklı sokaklara dökülmüş, "Şeriat isteriz!" diye haykırıyordu.

Olaylar, Derviş Vahdeti adında bir şeriatçının *Volkan* gazetesinde yazdığı yazılardan sonra İttihadı Muhammedi Fırkası'nın eylemleriyle başlatıldı. Softalar Meclisi Mebusan'ı kuşatmışlar, Adliye Nazırı Nâzım Paşa'yı ve daha bazı kişileri öldürmüşlerdi. İstanbul'da tam bir terör havası esiyordu.

Meclisi Mebusan o dönemde Ayasofya Meydanı üzerindeki bir binada toplanıyordu. Meydan, rejime başkaldıran softa ve askerlerin işgali altındaydı. Alanın dört bir yanı askerle kuşatılmıştı.

Mebuslar o gün meclise gelmeye korkmuşlardı. Gelenlerin sayısı öğleye doğru 30'u bile bulmuyordu. O sırada göğüslerinde fişeklikleri, ellerinde tüfekleriyle 5-6 er meclise girerek o gün

HIFZI TOPUZ

Elbet Sabah Olacaktır

Özgürlük şairi Tevfik Fikret'in romanı...

Remzi Kitabevi

3. Basım

HIFZI TOPUZ

Elbet Sabah Olacaktır

Özgürlük Şairi Tevfik Fikret'in Romanı

3. Basım

Remzi Kitabevi

ELBET SABAH OLACAKTIR / Hıfzı Topuz

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Editör: Neclâ Feroğlu
Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1500-4

BİRİNCİ BASIM: Nisan 2012
ÜÇÜNCÜ BASIM: Nisan 2012

Kitabın her basımı 2000 adet olarak yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Remzi Kitabevi A.Ş. basım tesisleri
100. Yıl Matbaacılar Sitesi, 196, Bağcılar-İstanbul